

Ομάδες Σκέψης: Οικονομία & Ανάπτυξη

Επιχειρείν εν μέσω Κρίσης

20
14

THE HELLENIC ALUMNI ASSOCIATION
OF THE LONDON SCHOOL OF ECONOMICS
AND POLITICAL SCIENCE ■

www.lsealumni.gr

Ομάδες Σκέψης Β΄ Κύκλος 2014

THE HELLENIC ALUMNI ASSOCIATION
OF THE LONDON SCHOOL OF ECONOMICS
AND POLITICAL SCIENCE ■

Ομάδες Σκέψης:
Οικονομία & Ανάπτυξη

Επιχειρείν εν μέσω Κρίσης

Αγαπητοί αναγνώστες,

Σας παρουσιάζουμε τα Κείμενα Θέσης (Policy Papers) των Ομάδων Σκέψης (Think Tank) του Ελληνικού Συλλόγου Αποφοίτων του London School of Economics and Political Science.

Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων του Συλλόγου και με στόχο τη συνδρομή των αποφοίτων του LSE στο δημόσιο διάλογο στη χώρα μας, το 2013 προχωρήσαμε στη δημιουργία Think Tank.

Σκοπός του Think Tank είναι η αξιοποίηση του πλούσιου πνευματικού δυναμικού των αποφοίτων του LSE με εξειδίκευση σε διαφορετικούς επιστημονικούς τομείς. Τα μέλη των Ομάδων Σκέψης, μέσα από τη δικτύωση και τη συνεργασία μεταξύ τους, παράγουν Κείμενα Θέσης (Policy papers) τα οποία περιλαμβάνουν συγκεκριμένες προτάσεις για θέματα που απασχολούν την Ελλάδα, στο εγχώριο και το διεθνές περιβάλλον. Οι προτάσεις έχουν προκύψει από δημιουργική σκέψη, από καινοτόμες και πρωτοπόρες απόψεις και στοχεύουν στη θεμελίωση ιδεών και πλαισίων και στην κινητοποίηση της Πολιτείας και των θεσμικών εκπροσώπων προτείνοντας λύσεις.

Τα θέματα που καλύπτουν οι Ομάδες Σκέψης είναι: Οικονομία και Ανάπτυξη, Πολιτική και Κοινωνία, Μέσα Ενημέρωσης, Επικοινωνίας και Τεχνολογία και τέλος, Ιστορία και Διεθνείς Σχέσεις.

Στο κείμενο που ακολουθεί, η Ομάδα «Οικονομία & Ανάπτυξη» αναλύει τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της ελληνικής οικονομίας για την επιχειρηματικότητα, τα χρηματοδοτικά εργαλεία για την υποστήριξη του επιχειρείν και τους παράγοντες που επηρεάζουν το επιχειρηματικό πλαίσιο και τις επενδύσεις.

Καλή ανάγνωση.

Με εκτίμηση,

Μαρία Ι. Ξυτάκη
Πρόεδρος Δ.Σ. Συλλόγου

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ
LONDON SCHOOL OF ECONOMICS
AND POLITICAL SCIENCE

Ομάδα Σκέψης: Οικονομία & Ανάπτυξη

Επιχειρείν εν μέσω Κρίσης

ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΗ ΟΜΑΔΑ:

ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΕΪΝΟΓΛΟΥ
ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΒΟΥΤΣΙΝΑ
ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΥΤΟΓΙΑΝΝΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΖΩΗΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΜΑΡΓΑΡΙΤΗ
ΝΙΚΟΣ ΜΠΗΛΙΟΣ
ΠΑΡΙΣ ΜΙΣΕΡΛΗΣ
ΙΣΜΗΝΗ ΠΑΠΑΚΥΡΙΛΛΟΥ
ΓΙΟΥΛΗ ΠΑΠΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
ΝΑΤΑΛΙΑ ΠΕΤΡΙΔΗ
ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΤΖΟΥΡΗΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΝΙΩΤΗΣ
ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΧΑΤΖΗΑΠΟΣΤΟΛΟΥ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ:

ΝΑΤΑΛΙΑ ΠΕΤΡΙΔΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΓΕΝΙΚΑ	5
ΕΝΟΤΗΤΑ Α: Τομείς της ελληνικής οικονομίας με συγκριτικά πλεονεκτήματα για την επιχειρηματικότητα	6
1. Παραδοσιακοί τομείς.....	6
2. «Νέοι» τομείς με προοπτική ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος.....	8
ΕΝΟΤΗΤΑ Β: Χρηματοδοτικά εργαλεία για την υποστήριξη της επιχειρηματικότητας	10
1. Τύποι Εργαλείων χρηματοδότησης.....	10
2. ΕΣΠΑ 2014-2020.....	10
3. Κεφαλαιαγορές και Εταιρικά Ομόλογα.....	11
4. Debt Restructuring.....	11
5. Ελληνικό Επενδυτικό Ταμείο.....	12
6. «Ορίζοντας 2020».....	12
ΕΝΟΤΗΤΑ Γ: Παράγοντες που επηρεάζουν την Επιχειρηματικότητα & τις Επενδύσεις	13
1. Επιχειρηματικότητα και Αξιοκρατία.....	13
2. Επιχειρηματικότητα και Κράτος.....	13
3. Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία.....	13
4. Επιχειρηματικότητα και Παγκοσμιοποίηση.....	14
5. Επιχειρηματικότητα και Ηθική.....	14

ΓΕΝΙΚΑ

Η επιχειρηματικότητα είναι ενέργεια, είναι τρόπος ζωής, είναι η πίστη ότι μπορεί μια ομάδα ή ένας και μόνο άνθρωπος να προσφέρει κάτι χρήσιμο, κάτι διαφορετικό, κάτι που μπορεί να αλλάξει τον κόσμο, μέσα από μια επιχειρηματική ιδέα που βρήκε τον δρόμο της για να υλοποιηθεί.

Ο επιχειρηματίας, πιστεύει στην επιτυχία της προσπάθειας του, αγνοώντας ηθελημένα ή όχι τους κινδύνους και τις στατιστικές επιτυχίας. Πολλές από τις προσπάθειες αυτές θα «πεθάνουν» νέες, άλλες θα ζήσουν κάποια χρόνια αλλά ποτέ δεν θα ανταποκριθούν στις αρχικές προσδοκίες. Λίγες, ελάχιστες, θα γίνουν μεγάλες επιχειρήσεις παγκόσμιας εμβέλειας, ή θα ενσωματωθούν σε παγκόσμιους επιχειρηματικούς κολοσσούς. Στην διαδρομή όμως, που τελικά είναι αυτή που έχει σημασία, όλες οι δραστηριότητες, ακόμα και η πλέον αποτυχημένη, θα έχουν δημιουργήσει κάποιο σκαλοπάτι γνώσης, κάποιους εργαζόμενους με νέες δεξιότητες, κάποια προστιθέμενη αξία στο κεφάλαιο γνώσης της κοινωνίας, που εφόσον αξιοποιηθούν είναι το ίδιο πολύτιμα με το κεφάλαιο που δημιουργεί η επιτυχία.

Η επιχειρηματικότητα ποτέ δεν έλειψε από την Ελληνική Κοινωνία, είχαμε και έχουμε πληθώρα εταιριών και επαγγελματιών πάσης φύσεως. Οι ποιότητες που απαιτεί, δηλαδή η παιδεία, η αισιοδοξία, η αυτοπεποίθηση, η φαντασία, η ανάληψη κινδύνων, είναι μέρος της ιστορίας μας.

Με βάση το Δείκτη Ανταγωνιστικότητας του World Economic Forum (WEF), η Ελλάδα σε σχέση με πέρυσι παρουσίασε βελτίωση κατά 10 θέσεις στην παγκόσμια κατάταξη ανταγωνιστικότητας και βρίσκεται πλέον στην 81η θέση ανάμεσα σε 144 χώρες. Η βελτίωση της λειτουργίας αγοράς αγαθών, η αύξηση του ανταγωνισμού, η πιο ευέλικτη αγορά εργασίας σε συνδυασμό με την καλύτερη μακροοικονομική επίδοση της χώρας και την ισχυρή μείωση στο έλλειμμα προϋπολογισμού, οδήγησαν σε θετικότερη προοπτική για την Ελλάδα παρά τα πολύ υψηλά επίπεδα χρέους. Αξίζει να αναφερθεί η ιδιαίτερα εντυπωσιακή βελτίωση της Ελλάδας στις διαδικασίες έναρξης επιχείρησης, από την 127η στην 32η θέση.

Παρά την καλύτερη επίδοση, η Ελλάδα συνεχίζει να αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις. Πιο συγκεκριμένα, η λειτουργία των θεσμικών της οργάνων παραμένει αδύναμη, ενώ συγκεντρώνει ιδιαίτερα χαμηλή βαθμολόγηση για την πρόσβαση σε χρηματοδότηση (136η θέση) που παραμένει ο πιο προβληματικός παράγοντας για την επιχειρηματική δραστηριότητα στη χώρα. Επιπλέον, η γραφειοκρατία του Δημοσίου, οι φορολογικές ρυθμίσεις, η έλλειψη σταθερότητας στις πολιτικές, οι φορολογικοί συντελεστές, καθώς και η διαφθορά και οι περιοριστικές ρυθμίσεις στην αγορά εργασίας, αναφέρθηκαν ως παράγοντες που λειτουργούν ως τροχοπέδη για το επιχειρείν, στο πλαίσιο της έρευνας του World Economic Forum.

Σύμφωνα με το Φόρουμ, προκειμένου να επιτευχθεί διαρθρωτική αλλαγή στην ελληνική οικονομία ούτως ώστε να στραφεί σε πιο παραγωγικές δραστηριότητες που βασίζονται στη γνώση, η Ελλάδα πρέπει να ενισχύσει τη δυνατότητά της να παράγει καινοτομία. Κάτι τέτοιο θα απαιτήσει βελτιώσεις στην ποιότητα του εκπαιδευτικού συστήματος, καθώς και υψηλότερες επενδύσεις σε δραστηριότητες που παράγουν γνώση, όπως η Έρευνα και Ανάπτυξη (Research and Development).

Η θέση μας είναι πως κατέχοντας απλώς τα βασικά και προαπαιτούμενα για την διενέργεια οικονομικής δραστηριότητας είναι αναγκαία αλλά πολύ λιγότερο από ικανή συνθήκη ώστε να επιτύχουμε ουσιαστικό και διατηρήσιμο πλεονέκτημα. Ο ρόλος της επιχειρηματικότητας, της καινοτομίας και της διασύνδεσης δημόσιου και ιδιωτικού τομέα είναι άκρως απαραίτητη για τη δημιουργία ενός τέτοιου είδους πλεονεκτήματος σε εθνικό επίπεδο.

ΕΝΟΤΗΤΑ Α: Τομείς της ελληνικής οικονομίας με συγκριτικά πλεονεκτήματα για την επιχειρηματικότητα

Στην προσπάθεια μας να εντοπίσουμε τους τομείς εκείνους της Ελληνικής οικονομίας στους οποίους η χώρα εμφανίζει συγκριτικό πλεονέκτημα, βρίσκουμε χρήσιμο να κάνουμε μια διάκριση ανάμεσα σε Παραδοσιακούς Τομείς (Αγροτικός, Τουριστικός, Ναυτιλιακός) και Νέους Τομείς (Ενέργεια, Μεταφορές, Επιστήμη και Καινοτομία).

1. Παραδοσιακοί τομείς

1.1 Αγροτικός Τομέας

Συνήθως γίνεται αναφορά στον Αγροτικό Τομέα ως έναν από τους τομείς της ελληνικής οικονομίας που παρουσιάζουν εγγενές συγκριτικό πλεονέκτημα λόγω της γεωγραφίας, του κλίματος και των πόρων.

Ωστόσο, σημαντικό ρόλο παίζουν οι δομές και οι δραστηριότητες που διαφοροποιούν την παραγωγική διαδικασία και το αποτέλεσμά της σε τέτοιο βαθμό ώστε να εξασφαλίζεται διαρκές προβάδισμα είτε στην ποιότητα του παραγόμενου προϊόντος είτε στο κόστος παραγωγής¹.

Συχνά λέγεται πως η Ελλάδα έχει το ιδανικό κλίμα για την καλλιέργεια αγροτικών προϊόντων. Κάτι τέτοιο δεν είναι απολύτως ακριβές καθώς στην περιοχή της Μεσογείου υπάρχουν χώρες (π.χ. Ισπανία, Ιταλία, Τουρκία, Μαρόκο, Αίγυπτος) με παρόμοιο κλίμα με το δικό μας, ενώ η παρατεταμένα υψηλή θερμοκρασία της Ελλάδας ενδέχεται να δημιουργήσει προβλήματα που άλλες χώρες της Ευρώπης δεν έχουν.

Λύση στα παραπάνω μπορεί να αναζητηθεί με εφαρμογή της επιστήμης και της τεχνολογίας στην αγροτική παραγωγή: α) Η μηχανική (engineering) μπορεί να δώσει λύσεις σχετικές με τη διαχείριση της ενέργειας (π.χ. ηλιακή/αιολική ενέργεια, γεωθερμία), β) Η γεωπονική επιστήμη μπορεί να προσδιορίσει ανά είδος τις βέλτιστες συνθήκες καλλιέργειας, και γ) η έρευνα αγοράς μπορεί να προσδιορίσει τα συγκεκριμένα είδη και την συγκεκριμένη περίοδο κατά την οποία επιτυγχάνεται καλύτερη απορρόφηση και σε ποιες συγκεκριμένες αγορές.

Τέλος, πιστεύουμε ότι η επέκταση των επιχειρηματικών προσπαθειών σε διεθνές επίπεδο θα μπορούσε να συμβάλει στη διατήρηση των τιμών των επώνυμων προϊόντων συγκριτικά ψηλά μέσω της αναγνωρισιμότητάς τους.

1.2 Τουριστικός τομέας

Ο τουρισμός σήμερα φαίνεται να είναι αποκλειστικά συνδεδεμένος με το φυσικό κάλλος της Χώρας μας. Παρόλα αυτά, σημαντική είναι η σύνδεση της πολιτιστικής κληρονομιάς των διάφορων προορισμών με το συνολικό τουριστικό τους προϊόν. Αυτή η διαδικασία έχει δυο σκέλη: α) να υπάρξουν επενδύσεις σε υποδομές ούτως ώστε να μπορεί να αναδειχθεί τουριστικά το πολιτιστικό προϊόν, και β) να προωθηθεί σε παγκόσμιο επίπεδο αυτή η πολιτιστική κληρονομιά. Το Υπουργείο Τουρισμού και Πολιτισμού θα μπορούσε να συνδράμει αποφασιστικά στις ενέργειες αυτές, μέσα από το στήσιμο οργανωμένης ενημερωτικής καμπάνιας σε συνεργασία με τους τοπικούς φορείς με συστηματική χρήση των διαδικτυακών τεχνολογιών, καθώς και την ψηφιοποίηση των πληροφοριών στους αρχαιολογικούς χώρους ώστε να είναι εύκολα προσβάσιμες στους τουρίστες. Ο καθηγητής Τουριστικής Οικονομίας στην Ανώτατη Σχολή του Βορμς κ. φον Ντέρνμπεργκ προτρέπει την Ελλάδα να επενδύσει στα ιστορικά και πολιτιστικά της στοιχεία και να τα συνδέσει με σύγχρονες τάσεις, όπως είναι η εκπαιδευτική ψυχαγωγία, αυτό που αποκαλούμε «Edutainment» με τη χρήση του διαδικτύου και εφαρμογών εικονικής πραγματικότητας, ή την αφήγηση, το «storytelling» που είναι η τέχνη της διήγησης ιστοριών με στόχο τη μεταβίβαση σημαντικών μηνυμάτων.

¹ Πιστεύουμε πως η προτεραιότητα πρέπει να δίνεται στην ποιότητα αλλά δεν πρέπει να υποτιμηθεί το πλεονέκτημα που δίνει ένα συγκριτικά χαμηλότερο κόστος παραγωγής.

Μια οργανωμένη καμπάνια πολιτισμού θα συμπεριλάμβανε επίσης σειρά παραδοσιακών ενεργειών, όπως την πρόσκληση δημοσιογράφων για την κάλυψη των αρχαιολογικών μας μνημείων, τη δημιουργία ντοκιμαντέρ για τους αρχαιολογικούς χώρους στο εξωτερικό, την οργάνωση παραστάσεων στα Ελληνικά αρχαία θέατρα με διεθνείς ηθοποιούς και σκηνοθέτες και γενικότερα μια κινητοποίηση της διεθνούς κοινότητας με επίκεντρο την ανάδειξη της Ελληνικής πολιτιστικής κληρονομιάς.

Προτάσεις για την ανάπτυξη σειράς νέων αρχαιολογικών χώρων κατά κύριο λόγο στην Αθήνα και την Ολυμπία έχουν ήδη διατυπωθεί και αναφέρονται στην 4η έκθεση του IOBE για το 2012². Τα έργα που προτείνονται περιλαμβάνουν την υπόγεια έκθεση του Μουσείου Ακρόπολης, το νέο μουσείο της Δημοκρατίας, την ακαδημία Πλάτωνος, την Παναθήναια οδό κλπ. Όλες αυτές οι δράσεις μπορούν να συνδέονται και με ψηφιοποίηση και δημιουργία εφαρμογών εικονικής πραγματικότητας των μνημείων και των χώρων, ενώ αναμένεται να συμβάλουν στην τουριστική ανάπτυξη όλης της Ελλάδας, αναβαθμίζοντας το εθνικό τουριστικό προϊόν προσθέτοντας του αξία.

1.3 Ναυτιλιακός Τομέας³

Εξαιρετικά σημαντική δύναμη παγκοσμίως εξακολουθεί να παραμένει η ελληνική ναυτιλία, χωρίς όμως ακόμη να δημιουργεί ανάλογη προστιθέμενη αξία στην ελληνική οικονομία.

Σύμφωνα με τη μελέτη του Harvard Business School (2009) για το ελληνικό ναυτιλιακό οικοσύστημα (maritime cluster), το τελευταίο αποτελείται από επιχειρήσεις παροχής ναυτιλιακών υπηρεσιών όπως ναυλομεσίτες (290 εταιρείες), εξειδικευμένες νομικές υπηρεσίες (μεγάλες επιχειρήσεις και μεμονωμένους δικηγόρους-περισσότεροι από 100 δικηγόροι προσμετρούνται στην κεντρική περιοχή του Πειραιά), εταιρείες εξειδικευμένης χρηματοδότησης (πάνω από 210 τράπεζες και εταιρείες που ειδικεύονται στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών για τον θαλάσσιο τομέα στον Πειραιά, όπως οι εγχώριες τράπεζες και οι επιχειρήσεις, καθώς και διεθνείς οργανισμοί, με πιο γνωστές τις Royal Bank of Scotland και HSBC), οι ασφαλιστές και οι επιχειρήσεις θαλάσσιας ασφάλισης, καθώς και οι φορείς για την ασφάλεια των λιμένων.

Σε συμφωνία με τα πορίσματα της παραπάνω μελέτης, υποστηρίζουμε ότι ένας από τους λόγους για τους οποίους παρατηρείται αυτή η χαμηλή προστιθέμενη αξία στην ελληνική οικονομία είναι η έλλειψη συνέργειας και ουσιαστικής διασύνδεσης μεταξύ των φορέων του ναυτιλιακού οικοσυστήματος, οι συνακόλουθες, μέτριες σε ποιότητα και καινοτομία, προσφερόμενες από αυτούς υπηρεσίες και η έλλειψη σχέσεων με αγορές και σχετικά ναυτιλιακά οικοσυστήματα του εξωτερικού.

Προκειμένου η ελληνική οικονομία να μπορέσει να δημιουργήσει διατηρήσιμο εθνικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στο ναυτιλιακό κλάδο, είναι απαραίτητη η χάραξη μελλοντικής πολιτικής η οποία θα διαβλέπει ανάπτυξη «οικονομικών συσπειρώσεων» (agglomeration economies) μέσω της στενής διασύνδεσης μεταξύ του συνόλου των επιχειρήσεων και φορέων του ναυτιλιακού συστήματος. Επίσης είναι απαραίτητη η διασύνδεση του ελληνικού ναυτιλιακού οικοσυστήματος με αντίστοιχα οικοσυστήματα του εξωτερικού έτσι ώστε να διευκολυνθεί η μεταφορά τεχνογνωσίας. Τέλος εξαιρετικά κρίσιμο για την ανάπτυξη εθνικού ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος είναι και η προώθηση της καινοτομίας, βασισμένη στις ιδιαίτερες συνθήκες, στη ναυτιλιακή παράδοση και στο ήδη υπάρχον γνωστικό και κοινωνικό κεφάλαιο των δρώντων του ελληνικού ναυτιλιακού πλέγματος.

Προκείμενου μια τέτοια προσπάθεια να επιτευχθεί με αποτελεσματικότητα και συνάφεια, θεωρούμε ότι είναι απαραίτητη η δημιουργία ενός θεσμικού οργάνου με τη σύμπραξη του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Ένα τέτοιο όργανο θα διαμορφώνει συγκεκριμένους κι υλοποιήσιμους στόχους αναφορικά με τη δημιουργία οικονομιών συσπείρωσης και ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος τις αγορές, θα χαράσσει άξονες σύγκλισης των δράσεων των επιμέρους φορέων του πλέγματος και θα εποπτεύει τις δραστηριότητες και την πορεία εξέλιξης όλων των παραπάνω.

²Η Ελληνική Οικονομία, Τριμηνιαία έκθεση, IOBE, Ιανουάριος 2013

³Μέρος του κειμένου αυτό πρωτοπαρουσιάστηκε στο Voutsina, K., and Pelagidis, T., (2012), "A strategic analysis of the Greek Shipbuilding Industry: The way forward", *The 11th Biennial International Conference on Asymmetric Economic Consequences of the Global Financial Crisis*, July 1-4, Thessaloniki, Greece,

2. «Νέοι» τομείς με προοπτική ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος

2.1 Ενέργεια

Η Ελλάδα διαθέτει τα εκέγγυα για να αναπτύξει εκτεταμένο δίκτυο παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, όπως τα αιολικά πάρκα, τη βιομάζα και τα φωτοβολταϊκά. Παρά όμως τις επενδύσεις μεγάλης αξίας που επιτρέπουν την “εξαγωγή” ενεργειακών πόρων σε γειτονικές χώρες, χρειάζεται χάραξη στρατηγικής που θα επιτρέψει τη βιώσιμη μεγέθυνση αυτού του τομέα.

Η μονοπωλιακή αγορά, ο κρατικός προστατευτισμός του ενεργειακού προϊόντος, η χαμηλή εγχώρια ζήτηση και οι συνεχείς μεταρρυθμίσεις του κανονιστικού πλαισίου, δημιουργούν ένα ασταθές και αβέβαιο επενδυτικό περιβάλλον εμποδίζοντας την ολοκλήρωση και πλήρη εκμετάλλευση των επενδύσεων που είχαν προγραμματιστεί. Επιπλέον, οι υφιστάμενες συνθήκες, όπου ελλείψει εναλλακτικών παρόχων οι παραγωγοί διαθέτουν την ενέργεια υποχρεωτικά σε ένα μόνο δίκτυο διανομής, δημιουργούν μια κατάσταση “εγκλωβισμού” (lock-in). Οι συνθήκες αυτές, σε συνδυασμό με την απουσία ενός συντονισμένου σχεδίου για την εκμετάλλευση των ενεργειακών πόρων της χώρας, αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες για την πραγματοποίηση περαιτέρω επενδύσεων στο χώρο της ενέργειας.

Συνοπτικά, η προσπάθεια δημιουργίας “θυλάκων” παραγωγής ενέργειας (energy clusters), που θα επιτρέψουν στον τομέα της ενέργειας να αποτελέσει έναν τομέα-οδηγό της ελληνικής οικονομίας, επισκιάζεται από την εξάρτηση της διάθεσης του προϊόντος από τις εκάστοτε ισχύουσες γεωπολιτικές συνθήκες, από το μικρό μέγεθος της εγχώριας αγοράς ενέργειας και την επιχειρηματική και θεσμική εσωστρέφεια, από την απουσία κρίσιμης μάζας επιχειρήσεων, τόσο κατασκευαστών εξοπλισμού, όσο και παραγωγών ενέργειας, και από το διαρκώς μεταβαλλόμενο θεσμικό πλαίσιο.

2.2 Μεταφορές

Η Ελλάδα πληροί τις προϋποθέσεις για να αναδειχθεί σε διαμετακομιστικό κόμβο, καθώς βρίσκεται στο σταυροδρόμι μεταξύ Αφρικής, Μέσης Ανατολής και Ευρώπης και διαθέτει αρκετές περιοχές που θα μπορούσαν να αποτελέσουν εν δυνάμει διεθνή διαμετακομιστικά κέντρα.

Το πρόσφατο ενδιαφέρον διεθνών εταιρειών logistics και μεταφορών για επενδύσεις στα λιμάνια της Θεσσαλονίκης και του Πειραιά αναδεικνύουν τις προοπτικές ανάπτυξης που έχει ο συγκεκριμένος τομέας στη χώρα μας.

Στο πλαίσιο του εκσυγχρονισμού των εγχώριων υποδομών, ολοκληρώνεται μέσα στα επόμενα έτη η κατασκευή των μεγάλων οδικών αξόνων, ενώ παράλληλα αναβαθμίζονται λιμενικές εγκαταστάσεις και αεροδρόμια. Επιπλέον, η οριοθέτηση οργανωμένων ζωνών αποθήκευσης και διακίνησης εμπορευμάτων πάνω στους σημαντικούς διαύλους μεταφοράς ενδέχεται να δημιουργήσει κοιτίδες διαμετακομιστικών κέντρων – logistics, μέσω των οποίων οι ελληνικές επιχειρήσεις θα μπορούν να επιτυγχάνουν ταχύτερη διακίνηση των προϊόντων τους. Η αναβάθμιση του ρόλου της Ελλάδας ως διαμετακομιστικού σταθμού θα συμβάλει στην ταχύτερη δικτύωση και εξωστρέφεια των υφιστάμενων και των νέων ελληνικών επιχειρήσεων και κατά συνέπεια στην “επισήμανσή” τους (riprompt) στον παγκόσμιο χάρτη των εμπορικών ροών.

Αρωγός και συντονιστής της προσπάθειας αυτής μπορεί να σταθεί η κυβέρνηση της χώρας, προβάλλοντας αφενός τα προτερήματα που εμφανίζει η χώρα μας λόγω γεωγραφικής θέσης, και υιοθετώντας αφετέρου μια πολιτική ανταγωνιστικών δασμών στα προϊόντα που διακινούνται μέσω των ελληνικών διαμετακομιστικών κέντρων. Μια ολοκληρωμένη στρατηγική που θα αξιοποιεί το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα που διαθέτει η χώρα μας στο συγκεκριμένο τομέα θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη της το ανταγωνιστικό εργατικό κόστος, όπως αυτό έχει διαμορφωθεί από τις επικρατούσες συνθήκες, αλλά και την ποιότητα των υποδομών και της εξυπηρέτησης των πελατών.

Τα εμπόδια που θα πρέπει να ξεπεραστούν στην πορεία για την υλοποίηση των σχεδίων δημιουργίας διεθνών διαμετακομιστικών κόμβων εντοπίζονται στο πεπαλαιωμένο και ανεπαρκές σιδηροδρομικό δίκτυο της χώρας, στον ανταγωνισμό με τα ήδη καθιερωμένα διεθνή διαμετακομιστικά κέντρα της Μεσογείου και στο μικρό μέγεθος της εγχώριας αγοράς.

2.3 Επιστήμη & Καινοτομία

Η Ελλάδα ως πόλος επιστημών και καινοτομίας οφείλει να αξιοποιήσει το εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό που διαθέτει, σε ερευνητικά προγράμματα τόσο του ακαδημαϊκού χώρου όσο και της πραγματικής οικονομίας.

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό σε πρώτη φάση οι ιδέες των Ελλήνων επιστημόνων να παραμείνουν στην Ελλάδα και να προκύψουν καινοτόμες εταιρείες οι οποίες παράγουν νέα προϊόντα και τεχνολογίες. Για την επίτευξη αυτού του στόχου κρίνεται απαραίτητη η συνδρομή των υφιστάμενων funds, δημόσιων και ιδιωτικών, για τη δημιουργία θερμοκοιτίδων επιχειρήσεων που θα λειτουργούν εντός των Πανεπιστημίων ή εντός οργανωμένων υποδοχέων. Η βελτίωση της εξωστρέφειας των ιδρυμάτων της χώρας μας, όσο και των νέων επιχειρήσεων είναι απαραίτητη προκειμένου να έχουν τη δυνατότητα να δι-οχετεύσουν τα προϊόντα τους και τις ακαδημαϊκές τους γνώσεις στη διεθνή αγορά. Ενδεχομένως θετικά αποτελέσματα να επιφέρει και η υιοθέτηση της ευγενούς άμιλλας και του ανταγωνισμού μεταξύ των ιδρυμάτων στην ανάπτυξη καινοτομιών και την υιοθέτηση/ πώληση τους σε νέες ή ήδη καταξιωμένες επιχειρήσεις.

Η διασύνδεση της ακαδημαϊκής έρευνας με την παραγωγική διαδικασία ενδεχομένως να παρέχει τη δυνατότητα άμεσης εφαρμογής νέων πρακτικών καινοτομιών που αφορούν την παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, τον αγροτικό τομέα και τον τουρισμό, με στόχο τη διατήρηση και ενίσχυση του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος που παρατηρείται σε αυτούς τους τομείς.

ΕΝΟΤΗΤΑ Β: Χρηματοδοτικά εργαλεία για την υποστήριξη της επιχειρηματικότητας

Γενικά, η πρόσβαση στην εξωτερική χρηματοδότηση αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη καθώς μέσω αυτής ενισχύεται ο ρόλος των επιχειρήσεων ως κινητήρια δύναμη καινοτομίας και δημιουργίας θέσεων εργασίας. Ειδικότερα, η εξωτερική χρηματοδότηση επιχειρήσεων -όντας σχεδιασμένη με γνώμονα τις συγκεκριμένες ανάγκες της κάθε μιας ξεχωριστά- επιτρέπει, ανεξάρτητα από το είδος της δραστηριότητας ή/και το μέγεθος τους, να αδράξουν όχι μόνο τυχόν επιχειρηματικές ευκαιρίες αλλά και να πραγματοποιήσουν το μέγιστο των δυνατοτήτων ανάπτυξης τους (full growth potential).

Εντούτοις, η συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας στην Ελλάδα από το 2008 έως και σήμερα αλλά και η έλλειψη ρευστότητας στον χρηματοπιστωτικό σύστημα καθιστά αναγκαία την αναζήτηση εναλλακτικών μορφών εξωτερικής χρηματοδότησης.

1. Τύποι Εργαλείων χρηματοδότησης

Αξίζει να τονίσουμε ότι ανάλογα με το στάδιο οικονομικής ανάπτυξης μιας επιχείρησης, αντιστοιχεί και διαφορετική ανάγκη χρηματοδότησης. Καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής της, μια επιχείρηση μπορεί να αντλήσει κεφάλαια από διαφορετικές πηγές καθώς και είδη χρηματοδότησης. Όπως αναφέρουν οι Berger και Udell (1998), οι μικρές επιχειρήσεις έχουν έναν οικονομικό κύκλο, στον οποίο οι οικονομικές ανάγκες και επιλογές αλλάζουν καθώς η επιχείρηση και τα κέρδη μεγαλώνουν, αλλά και καθώς η επιχείρηση γίνεται πληροφοριακά πιο διαφανής. Για τις πολύ μικρές επιχειρήσεις χωρίς εγγυήσεις και χωρίς πιστωτικό ιστορικό, τα insider finance⁴, trade credit⁵, angel finance⁶ καθώς και το crowdfunding⁷, είναι οι πιο κοινές πηγές χρηματοδότησης. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι νεοσύστατες εταιρείες (start-ups) είναι πληροφοριακά πιο «αδιαφανείς» και ως εκ τούτου έχουν τη μεγαλύτερη δυσκολία στην εξασφάλιση εξωτερικής χρηματοδότησης. Επίσης, οι μικροπιστώσεις⁸ μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε αυτό το στάδιο του κύκλου ζωής μιας επιχείρησης.

2. ΕΣΠΑ 2014-2020

Οι κυβερνητικές ανακοινώσεις υπογράμμισαν ότι η απορροφητικότητα του ΕΣΠΑ 2007-2013 έφτασε το 74%. Το ποσοστό είναι εντυπωσιακό, απηχεί σημαντική προσπάθεια, αλλά θα ήταν καλύτερο να συνοδευόταν από συνολική έκθεση στόχων -αποτελεσμάτων, με συγκεκριμένη στρατηγική και προσδιορισμό προστιθέμενης αξίας, όχι απλώς να είναι «χρήμα στην αγορά».

Εξάλλου, και το ΕΣΠΑ 2007-2013 ακολούθησε μηδενική απορροφητικότητα το 2007-2008, 3% το 2009, «τρέξιμο» τα τελευταία χρόνια. Αρκεί να θυμίσουμε ότι το 2008, ενώ είχε ήδη ξεκινήσει η ύφεση και το ΕΣΠΑ ήταν 100% ανεκτέλεστο, η κυβέρνηση υποστήριξε ότι διαθέτει Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων. Επιπλέον, διαβεβαίωνε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΕ) ότι είχε εξασφαλίσει 11,5 δισ. ευρώ από εθνική συμμετοχή και 7,5 δισ. από ιδιωτική. Στη συνέχεια, η οικονομική κρίση χειροτέρεψε την κατάσταση, μέχρι που η χώρα απέμεινε απλώς παρατηρητής στις διαβουλεύσεις του σχεδίου «Ευρώπη 2020» για κατανομή κοινοτικών πόρων.

⁴ Η αρχική χρηματοδότηση (Initial insider finance) ορίζεται ως κεφάλαια που παρέχονται από τους start-up entrepreneurs, οικογένεια και φίλους. πριν από / κατά την έναρξη λειτουργίας της εταιρείας.

⁵ Η εμπορική πίστωση είναι πολύ σημαντικό για τη χρηματοδότηση των μικρών επιχειρήσεων, αλλά μπορεί να είναι αρκετά ακριβά. Μπορεί να προσφέρει ένα «μαξιλάρι» κατά τη διάρκεια μιας πιστωτικής κρίσης, όταν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι λιγότερο πρόθυμα να παράσχουν χρηματοδότηση.

⁶ Angel finance: μορφή άμεσες εξωτερικής χρηματοδότησης, όπου οι ενδιαφερόμενοι επενδύουν απευθείας σε μικρές επιχειρήσεις μέσω συμβολαίου equity.

⁷ Crowdfunding: Το crowdfunding περιλαμβάνει μια ανοιχτή πρόσκληση, κυρίως μέσω του Διαδικτύου, για την παροχή οικονομικών πόρων είτε με τη μορφή δωρεάς ή σε αντάλλαγμα για κάποια μορφή ανταμοιβής ή / και δικαιωμάτων ψήφου. Αποτελεί ένδειξη ότι υπάρχει μια αγορά για το συγκεκριμένο προϊόν και μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως ενισχυτικό στοιχείο για άλλους εξωτερικούς χρηματοδότες, όπως είναι οι τράπεζες να επενδύσουν στο συγκεκριμένο προϊόν.

⁸ Microcredits: ορίζονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Ε.Ε.) ως «δάνεια μέχρι € 25.000 για επιχειρηματικές πρωτοβουλίες, από κάθε χρηματοπιστωτικό ίδρυμα-το οποίο σκοπεύει να δανείσει μικρότερα ποσά σε επιχειρήσεις». Μια πρώτη επιτυχημένη μικροπίστωση αποτελεί ένα τρόπο για να λάβει η επιχείρηση credit history references.

Στις 17 Ιουλίου 2014 υποβλήθηκαν επίσημα από το Υπουργείο Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα νέα Επιχειρησιακά Προγράμματα για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2014-2020.

Αναφορικά με τους πόρους που διατίθενται μέσω του ΕΣΠΑ, ιδιαίτερη προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στη σύνδεση του σχεδιασμού και της απορρόφησης των πόρων του ΕΣΠΑ με τους τομείς της οικονομίας που παρουσιάζουν συγκριτικό πλεονέκτημα, στην ανάπτυξη αποτελεσματικών μηχανισμών ελέγχου, στην διαφάνεια χρησιμοποιώντας ευρέως το διαδίκτυο, στην έμφαση στους ανθρώπινους πόρους και στην πραγματική επαγγελματική εκπαίδευση, στην άμεση προτεραιοποίηση των εξαγωγικών επιχειρησιακών προγραμμάτων σε συνεννόηση με την ΕΕ και στο σχεδιασμό διακρατικών και διασυνοριακών προγραμμάτων σε σύμπραξη με γειτονικές χώρες.

Το ΕΣΠΑ 2014-2020 είναι μια σπουδαία ευκαιρία για τη χώρα, που θα είναι κρίμα να πάει χαμένη. Το αναπτυξιακό εργαλείο πρέπει να προσδιοριστεί και να ενισχυθεί καταλλήλα για να παίξει καθοριστικό ρόλο στον αναπτυξιακό σχεδιασμό της χώρας.

3. Κεφαλαιαγορές και Εταιρικά Ομόλογα

Λόγω της έλλειψης τραπεζικής χρηματοδότησης στην ελληνική αγορά, παρατηρήθηκε από το Δεκέμβριο του 2012 η τάση των Μεγάλων Επιχειρήσεων να προβαίνουν σε εκδόσεις εταιρικών ομολόγων.

Παρατηρήσαμε μεγάλες εκδόσεις που πραγματοποιήθηκαν κυρίως στις διεθνείς αγορές. Large Corporates (OTE, TITAN, ΕΛΠΕ), αλλά και άλλες μεγάλες εταιρείες (FRIGOGLOSS, S&B, INTRALOT) χρησιμοποίησαν το εργαλείο αυτό για την υλοποίηση τόσο επενδυτικών σχεδίων, όσο και για την αναχρηματοδότηση υφιστάμενου δανεισμού. Για τη χρονιά που διανύουμε τις ακολούθησαν αρκετές ακόμα μεγάλες εταιρείες (ΔΕΗ, ΜΟΤΟΡΟΙΛ, JUMBO, FOLLI FOLLIE, ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ). Η λύση αυτή φαίνεται να εξασφαλίζει τα απαιτούμενα κεφάλαια για τις εταιρείες με ανταγωνιστικό μάλιστα κόστος σε σχέση με το κόστος δανεισμού στην παρούσα συγκυρία και να εντάσσει τους εκδότες στον παγκόσμιο χάρτη των Κεφαλαιαγορών. Αυτό που αξίζει να εξετάσουμε είναι το μέγεθος της εταιρείας που μπορεί να έχει πρόσβαση σε αυτό το εργαλείο.

Οι διεθνείς αγορές εταιρικών ομολόγων μπορεί να εξυπνήσουν τις μεγάλες ελληνικές εταιρείες στην εξεύρεση πόρων, αλλά αυτό δεν θα ήταν δυνατόν για μικρομεσαίες ελληνικές επιχειρήσεις. Αυτό εξαιτίας του μεγάλου ύψους ελάχιστης έκδοσης ομολόγου στις αγορές αυτές και την ανάγκη πιστοληπτικής αξιολόγησης από κάποιον από τους διεθνείς οίκους με κόστος σχεδόν απαγορευτικό για τέτοιου μεγέθους επιχειρήσεις.

Για την αντιμετώπιση της δυσκολίας πρόσβασης των επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση, η διοίκηση του χρηματιστηρίου της Αθήνας εισάγει μία επιπλέον εναλλακτική επιλογή χρηματοδότησης για τις ελληνικές εταιρείες δημιουργώντας μια νέα αγορά εταιρικών ομολόγων, στην Εναλλακτική Αγορά, την Εναλλακτική Αγορά Στήριξης Επιχειρηματικότητας (ΕΝ.Α. ΣΤΕΠ). Στόχος είναι η δημιουργία μιας ανεπίσημης αγοράς με πιο ευέλικτες απαιτήσεις εισόδου και ταχύτερες διαδικασίες, στην οποία οι εκδόσεις των μικρομεσαίων επιχειρήσεων θα αποκτούν μία δίκαιη αποτίμηση και θα γίνονται πιο ελκυστικές για τους επενδυτές, ιδιαίτερα για τους ξένους, και κατά συνέπεια η δίοδος χρηματοδότησης για τις επιχειρήσεις θα είναι πιο εύκολη. Συν τοις άλλοις, ένα τέτοιο «εργαλείο» θα αποτελέσει κίνητρο για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις να επιδιώξουν να βελτιώσουν τα θεμελιώδη μεγέθη και τους ισολογισμούς τους, για να τύχουν επενδύσιμης διαβάθμισης από τους οίκους αξιολόγησης. Οι προβλεπόμενες διαδικασίες για την ΕΝ.Α. ΣΤΕΠ είναι ιδιαίτερα απλές και περιορισμένου κόστους σε σύγκριση με την υφιστάμενη Εναλλακτική Αγορά.

Τέλος, εκτός από την ΕΝ.Α.ΣΤΕΠ -που επίκειται η δημιουργία της -υπάρχει η ΕΝ.Α.Πlus στην οποία διαπραγματεύονται μόνο μετοχές.

4. Debt Restructuring

Στις σημερινές οικονομικές συνθήκες κρίσης, πολλές αξιόλογες υπερχρεωμένες αλλά βιώσιμες εταιρείες δεν μπορούν να εξασφαλίσουν χρηματοδότηση. Από την άλλη πλευρά, συχνά υπάρχουν ενδιαφερόμενοι νέοι χρηματοδότες-επενδυτές για αυτές εφόσον αναλάμβαναν μέρος του μετοχικού κεφαλαίου τους και την διοίκησή τους ενώ ταυτόχρονα μειώνονταν οι υποχρεώσεις τους. Και οι τράπεζες θα επιθυμούσαν την είσοδο τέτοιων επενδυτών σε βιώσιμες εταιρείες που δεν εξυπηρετούν κανονικά τα δάνειά τους, εφόσον μπορούσαν να εξασφαλίσουν τμήμα της συνολικής οφειλής μέσω της διαδικασίας της αναδιάρθρωσης και στη συνέχεια μετοχοποίησης των χρεών. Η λύση για την επιτυχημένη συνέχιση της λειτουργίας και της χρηματοδότησης τέτοιων επιχειρήσεων είναι συχνά δυνατή μόνο με τριμερείς συμφωνίες.

Συχνά όμως το σημερινό νομοθετικό πλαίσιο αλλά και η λειτουργία του νομικού συστήματος δημιουργεί δυσκολίες στην ολοκλήρωση τέτοιων επωφελών συμφωνιών και για τα τρία μέρη, άλλοτε λόγω ανυπαρξίας σχετικού νομικού πλαισίου ή της ανασφάλειας δικαίου, και άλλοτε λόγω της εμπλοκής του δικαστικού συστήματος για την έγκριση ή τον εκ των

υστέρων έλεγχο των συμφωνιών μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών. Οι δυσκολίες αυτές γίνονται μάλιστα σχεδόν ανυπέρβλητες όταν οι διαδικασίες αυτές δεν αφορούν μεγάλες επιχειρήσεις αλλά μικρομεσαίες επιχειρήσεις και ιδιαίτερα όταν το ενδιαφέρον των υποψήφιων νέων επενδυτών χρηματοδοτών αφορά όχι μια υπερχρεωμένη επιχείρηση αλλά χαρτοφυλάκιο αυτών.

Απαιτούνται αλλαγές του νομοθετικού πλαισίου για τη διευκόλυνση αυτού του είδους χρηματοδότησης, πάντα λαμβάνοντας υπόψιν ότι το αποτέλεσμα των αλλαγών θα πρέπει να είναι όχι απλά ένα πλαίσιο νομικά επαρκές και ασφαλές, αλλά κυρίως υποστηρικτικό για την οικονομική λειτουργία. Ένα πλαίσιο που θα βοηθήσει την επιχειρηματικότητα και όχι απλά τους εμπλεκόμενους στο νομικό σύστημα.

5. Ελληνικό Επενδυτικό Ταμείο

Το Ελληνικό Δημόσιο σύστησε ένα επενδυτικό και αναπτυξιακό ταμείο με το όνομα «Ελληνικό Επενδυτικό Ταμείο» ή «Institution for Growth in Greece». Με έδρα το Λουξεμβούργο, θα διέπεται από τους νόμους της χώρας με σκοπό να διοχετεύει πόρους σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις και να χρηματοδοτεί έργα υποδομής στην Ελλάδα. Οι στόχοι του Ταμείου θα είναι η εξασφάλιση κέρδους και η υποστήριξη της αναπτυξιακής πολιτικής της χώρας.

Στο Ταμείο θα συμμετέχουν ως επενδυτές το Ελληνικό Δημόσιο, διεθνείς οργανισμοί όπως η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕ), η γερμανική Αναπτυξιακή τράπεζα KfW, η γαλλική Caisse de Depots, το ίδρυμα Ωνάση και ιδιώτες επενδυτές. Η αρχική ιδέα είναι το Ταμείο να λειτουργεί ως επιχειρηματικό κεφάλαιο τύπου «umbrella fund» διαιρούμενο σε διαφορετικά υποκεφάλαια για κάθε δραστηριότητα με διακριτή δομή, διοίκηση, διάρκεια και ξεχωριστό σύνολο στοιχείων ενεργητικού. Αργότερα, για κάθε δομή θα μπορούν να εκδίδονται κατηγορίες μετοχών, με διαφορετικά προφίλ κινδύνου ανάλογα με τη δραστηριότητα. Οι μετοχές αυξημένου κινδύνου θα καλύπτονται αρχικά από το Ελληνικό Δημόσιο ή κάποιον άλλο επενδυτή. Το Ελληνικό Δημόσιο πάντως περιορίζεται στο να κατέχει ποσοστό του Ταμείου που δεν θα υπερβαίνει το 50% του μετοχικού κεφαλαίου. Ο στόχος του Ταμείου είναι να λειτουργήσει ως όργανο προσέλκυσης ξένων κεφαλαίων στη Ελλάδα, παρέχοντας μεγαλύτερη ρευστότητα στην αγορά. Με αυτή τη μετοχική βάση, το Ταμείο θα είναι σε θέση να αντλήσει με ευνοϊκούς όρους χρήματα από τις διεθνείς αγορές, εκμεταλλευόμενο την υψηλή πιστοληπτική αξιολόγηση των οργανισμών που συμμετέχουν.

Το Ταμείο θα μπορεί να επενδύει κεφάλαια (i) στις ελληνικές τράπεζες για τη χρηματοδότηση ελληνικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) με ευνοϊκούς όρους; (ii) κεφαλαιακή στήριξη σε ΜΜΕ συμμετέχοντας στο μετοχικό τους κεφάλαιο; και (iii) απευθείας χρηματοδότηση έργων υποδομής. Η επένδυση θα μπορεί να έχει τη μορφή δανείου, εγγύησης, παροχή ιδίων κεφαλαίων ή και συμμετοχής σε κεφάλαια επενδυτικών συμμετοχών και επενδυτικού κινδύνου.

6. «Ορίζοντας 2020»

Το πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020» (Horizon 2020) είναι το χρηματοδοτικό πλαίσιο της ΕΕ για τη Έρευνα και τη Καινοτομία που θα καλύψει την περίοδο 2014-2020, με προϋπολογισμό περίπου 80 δισ. ευρώ. Το πρόγραμμα υποστηρίζει τη στρατηγική «Ευρώπη 2020» που αναδεικνύει την έρευνα και την καινοτομία ως κεντρικούς μοχλούς για την έξυπνη, βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη, στοχεύοντας παράλληλα στην αποτελεσματική αντιμετώπιση σημαντικών κοινωνικών προκλήσεων.

Σύμφωνα με πρόσφατη ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στον κατάλογο των πρώτων 155 μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) που θα λάβουν επιχορήγηση από τον νέο μηχανισμό της Ε.Ε. –στο πλαίσιο του προγράμματος «Ορίζοντας 2020»– με προϋπολογισμό 3 δισ. ευρώ δεν περιλαμβάνονται ελληνικές συμμετοχές.

Το 2014, αναμένεται να χρηματοδοτηθούν συνολικά περίπου 645 σχέδια. Ο αριθμός αυτός θα αυξηθεί σε 670 το 2015.

ΕΝΟΤΗΤΑ Γ: Παράγοντες που επηρεάζουν την Επιχειρηματικότητα & τις Επενδύσεις

1. Επιχειρηματικότητα και Αξιοκρατία

Έχει γραφτεί και καταγραφεί πολλάκις τα τελευταία χρόνια της κρίσης πως η Ελλάδα μετά την μεταπολίτευση κατέληξε να είναι μια χώρα αργόμισθων δημοσίων υπαλλήλων, κρατικοδίαιτων επιχειρηματιών, κλειστών - προστατευμένων επαγγελματιών που ευημερούν εις βάρος των πολιτών – καταναλωτών, συνδικαλιστών και κεκτημένων δικαιωμάτων.

Επιχειρήσεις όλα αυτά τα χρόνια φυσικά και δημιουργήθηκαν, και μερικές από αυτές κατάφεραν να γίνουν σημαντικές και ισχυρές. Όμως τι είδους επιχειρήσεις δημιουργήθηκαν; Με εξαιρέσεις φυσικά, ο προσανατολισμός της επιχειρηματικής δραστηριότητας κατευθύνθηκε, στον κατασκευαστικό τομέα, στα δημόσια έργα πάσης φύσεως, και στα επίσης δημοσίως επιδοτούμενα ή επιχορηγούμενα έργα.

Η αξιοκρατία δηλαδή η δημιουργία αντικειμενικών διάφανων κανόνων, που ισχύουν για όλους, είναι αναγκαία προϋπόθεση για την στροφή της επιχειρηματικότητας σε ένα βιώσιμο και κοινωνικά επωφελές επίπεδο.

Σε αυτόν τον τομέα, η κεντρική κυβέρνηση, και ο κρατικός μηχανισμός αλλά και η τοπική αυτοδιοίκηση, παίζουν κομβικό ρόλο. Εάν δεν καταφέρει να εμπεδώσει εσωτερικά ένα σύστημα αξιοκρατίας, τότε θα παραμείνει ένα μεγάλο εμπόδιο για όποια εξωστρεφή και υγιή επιχειρηματική προσπάθεια. Αντίθετα, θα έχουμε παραγωγή πρωταθλητών επιχειρηματιών της «αρπαχτής», των συντεχνιών, των «ημετέρων» παιδιών κλπ.

2. Επιχειρηματικότητα και Κράτος

Το Ελληνικό Κράτος έχει μια νοοτροπία ανταγωνιστική της επιχειρηματικότητας. Οποιοδήποτε είδους επιχειρηματικότητα θεωρείται από ύποπτη έως εχθρική (ανάλογα με την δεκαετία). Η νοοτροπία άμεσου ελέγχου κάθε αγοράς, η δημιουργία στεγανών και ανορθολογικών εμποδίων εισόδου, η αντιμετώπιση της αποτυχίας ως δόλιας ενέργειας, και ταυτόχρονα η διαχείριση σημαντικών πόρων κατευθυνόμενων σε αμφιλεγόμενες δράσεις αναξιοκρατικά, προς τους πρωταθλητές της διαπλοκής, είναι μαθηματικά βέβαιο τι είδους επιχειρηματικότητα θα προωθήσει.

Η επιχειρηματικότητα δεν είναι απλώς ένα επιθυμητό μέσο για την ευημερία της κοινωνίας μας, είναι απολύτως αναγκαία εάν θέλουμε να μην εξαθλιωθούμε. Τα βήματα που έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια, επιτρέπουν κάποιον βαθμό αισιοδοξίας, καθώς αλλάζουν αργά αλλά σταθερά την Ελληνική κοινωνία στο να απομυθοποιήσει την εικόνα του επιχειρηματία – εκμεταλλευτή στην εικόνα, του επιχειρηματία της διπλανής πόρτας.

Ο ρόλος της Κεντρικής Κυβέρνησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι σημαντικός και καθοριστικός για την καταπολέμηση της γραφειοκρατίας, την εύρυθμη και άμεση λειτουργία της δημόσιας διοίκησης, την τήρηση αποτελεσματικών κανόνων λειτουργίας των αγορών, την άμεση απονομή δικαιοσύνης και τη βελτίωση των διαθέσιμων υποδομών.

3. Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία

Η επιχειρηματικότητα και η καινοτομία είναι έννοιες πολύ στενά συνδεδεμένες, ακόμα και σε παραδοσιακούς κλάδους όπως η αγροτική παραγωγή ή ο τουρισμός ή η διακίνηση προϊόντων.

Καμία εταιρεία, όσο μεγάλη και να είναι, σε οποιονδήποτε κλάδο και εάν ανήκει, δεν μπορεί να επιβιώσει επαναλαμβάνοντας απλώς καθημερινά το χθεσινό της μοντέλο παραγωγής και διάθεσης με τα χθεσινά της προϊόντα και υπηρεσίες.

Η επιχειρηματικότητα θα πρέπει να έχει ένα σαφές σχέδιο για την καινοτομία, είτε για το ξεκίνημα, είτε για την βιωσιμότητα της.

Αλλά πώς αναπτύσσει την καινοτομία ενδογενώς, ως χώρα, και όχι απλώς αντιγράφοντας επιφανειακά και συνεπώς αναποτελεσματικά το τι συμβαίνει αλλού;

Πρώτον το κίνητρο, και αυτό είναι ίδιο τόσο για το επιχειρείν όσο και για το καινοτομείν. Το κέρδος. Χωρίς την προσδοκία του δεν υπάρχει λόγος να καινοτομήσει κανείς.

Μετά η εκπαίδευση. Για να έχεις καινοτόμα προϊόντα χρειάζονται ικανά στελέχη, να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν. Για να έχεις καλά στελέχη χρειάζονται αποτελεσματικά εκπαιδευτικά ιδρύματα. Για να έχεις καλά εκπαιδευτικά ιδρύματα θέλεις καλούς καθηγητές. Παρότι τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει σημαντικά βήματα, με οφθαλμοφανή αποτελέσματα, είναι ανάγκη να υπάρξει επιτάχυνση της σύνδεσης της πανεπιστημιακής έρευνας, με την επιχείρηση.

Τέλος το περιβάλλον. Ένα περιβάλλον επιδοτήσεων, κρατικών προμηθειών, ευμάρειας χωρίς κόπο, παρασιτισμού, σίγουρα δεν μπορεί να οδηγήσει στην καινοτομία. Ανιθέτως, ένα περιβάλλον που αποδέχεται και επιβραβεύει την προσπάθεια για την ανάπτυξη νέων προϊόντων, που αποδέχεται ως ένα ενδεχόμενο την αποτυχία, χωρίς να την στιγματίζει ή να εξοντώσει τον αποτυχόντα, είναι σαφώς ένα καλύτερο περιβάλλον για την καινοτομία της παραγωγής. Ένα περιβάλλον που προστατεύει την καινοτομία και της δίνει αξία.

Τέλος, στις στρατηγικές καινοτομίας θα πρέπει να ενσωματώνεται η Διανοητική Ιδιοκτησία των επιχειρήσεων για τη βελτίωση της προστασίας, της διαχείρισης και της εκμετάλλευσης των πνευματικών δικαιωμάτων, για την αποτροπή παραβιάσεων και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας. Τα δικαιώματα των δημιουργών που προκύπτουν ως προϊόντα ανθρώπινης σκέψης, επινοητικότητας, δημιουργικότητας και συνιστούν άυλα περιουσιακά στοιχεία, διαγράφουν την ομπρέλα ορισμού της Διανοητικής Ιδιοκτησίας. Αποκλειστικά δικαιώματα χορηγούνται από το κράτος για εφευρέσεις, νέα και πρωτότυπα σχέδια, εμπορικά σήματα, νέες ποικιλίες φυτών, καλλιτεχνικά και λογοτεχνικά έργα. Ακριβώς η προστασία αυτών των Δικαιωμάτων Διανοητικής Ιδιοκτησίας μπορεί να αποτελέσει συντελεστή επιχειρηματικότητας μετατρέποντας το άυλο κεφάλαιο σε αποκλειστικά δικαιώματα ιδιοκτησίας και επακόλουθα σε πολύτιμα οικονομικά κεφάλαια που εκμεταλλεύεται ο δικαιούχος (εταιρεία, ακαδημαϊκό ίδρυμα, φυσικό πρόσωπο).

4. Επιχειρηματικότητα και Παγκοσμιοποίηση

Η παγκοσμιοποίηση έχει επιφέρει σημαντικές αλλαγές στο αντικείμενο της επιχειρηματικότητας.

Το διεθνές εμπόριο, η σύνδεση των χρηματοοικονομικών αγορών, η δημιουργία της αγοράς υπηρεσιών και προϊόντων μέσα από το διαδίκτυο, η συγκέντρωση της παραγωγής βιομηχανικών προϊόντων σε χώρες με ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, η ανάπτυξη των διεθνών δικτύων μεταφοράς ανθρώπων και εμπορευμάτων, έχει αλλάξει τις ευκαιρίες και τις προοπτικές της έκφρασης της επιχειρηματικότητας.

Σήμερα είναι πολύ ευκολότερο να στοχεύσει κάποια επιχειρηματική ιδέα στην παγκόσμια αγορά, από ήταν τις προηγούμενες 10ετίες. Για την ακρίβεια εάν η επιχειρηματική δραστηριότητα ξεπερνά τα πολύ στενό τοπικό καταναλωτικό κοινό της γενιολογίας, τότε θα οφείλει να στοχεύσει στην παγκόσμια αγορά αφού αυτήν θα αντιμετωπίσει, ακόμα και εάν απευθύνεται στην εσωτερική αγορά.

Η παγκοσμιοποίηση σημαίνει ότι η επιχειρηματικότητα θα πρέπει να βρει ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα σε διεθνές επίπεδο, εκμεταλλεύομενη όποιο όπλο διαθέτει.

Η στόχευση στην διεθνή αγορά στο πλαίσιο της Παγκοσμιοποίησης προϋποθέτει υψηλό βαθμό εξειδίκευσης, δημιουργία μοναδικών ιδιοτήτων, τιμολόγηση στα διεθνή standards, δίκτυο προώθησης, αξιοπιστία, δυνατότητα προσαρμογής στις τοπικές αγορές.

Οι νέες ευκαιρίες που αναδύονται μέσα από την παγκοσμιοποίηση είναι το ίδιο σημαντικές με τα εμπόδια. Η ανάπτυξη των πραγματικών εμπορικών δρόμων αλλά και των εικονικών δρόμων μέσω του παγκόσμιου διαδικτύου δίνει πρωτόγνωρες ευκαιρίες. Ακόμα και μικρό αρχικό κεφάλαιο μπορούν να δημιουργηθούν επιχειρήσεις, και να δοκιμάσουν τις δυνάμεις τους στο παγκόσμιο γίγνεσθαι. Ασφαλώς και δεν είναι εύκολο να απευθυνθεί κανείς στην παγκόσμια αγορά με επιτυχία, υπάρχουν όμως οι ευκαιρίες και με την σωστή οργάνωση οι πιθανότητες επιτυχίας είναι σημαντικές.

Αυτό που είναι σημαντικό δεν είναι εάν η παγκοσμιοποίηση είναι καλή ή κακή, αλλά η ανάγκη προσανατολισμού της επιχειρηματικότητας προς αυτήν την κατεύθυνση.

5. Επιχειρηματικότητα και Ηθική

Στην οικονομική θεωρία συχνά συναντάμε σε προβληματικά παραδείγματα την έννοια της «ηθικής ζημίας». Η «ηθική ζημία» περιγράφει καταστάσεις όπου ο εμπλεκόμενος σε μία συμφωνία δεν θα τηρήσει τους όρους της επειδή πιστεύει πως θα αδράξει τα οφέλη της ούτως ή άλλως δίχως να υποστεί κάποια κύρωση. Προφανώς ανάλογες περιπτώσεις εμφανίζονται όταν οι όροι της συμφωνίας επιτρέπουν τέτοια συμπεριφορά. Συχνά σε παραδείγματα «ηθικής ζημίας», εμφανίζεται κι άλλη μία έννοια της οικονομικής θεωρίας, της «δυσμενούς επιλογής», που περιγράφει καταστάσεις όπου θα εμφανιστεί κάποιος επιτήδειος για να εκμεταλλευτεί συμφωνίες με χαλαρούς όρους.

Στην περίπτωση της Ελλάδας θα μπορούσε κάποιος να αναγνωρίσει πολλές περιπτώσεις, είτε μακροοικονομικά είτε μικροοικονομικά, που εμφανίζεται η «ηθική ζημία» σε συνδυασμό με τη «δυσμενή επιλογή».

Σε επίπεδο ευρωπαϊκό, η Ελλάδα με την ένταξή της στην ευρωζώνη αυτομάτως απέκτησε «σκληρό νόμισμα» και «φθηνή πίστωση». Σκληρό νόμισμα διαθέτουν χώρες με τα εξής χαρακτηριστικά, ισχυρό βιομηχανικό τομέα, εξελιγμένες παροχές υπηρεσιών, οικονομική και πολιτική σταθερότητα αλλά και στρατηγικές που εκμεταλλεύονται τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα. Αυτά τα χαρακτηριστικά δίνουν σε αυτές τις χώρες το δικαίωμα να δέχονται πλήθος εισροών κεφαλαίων καθώς προσφέρουν ασφάλεια στους επενδυτές και σίγουρες αποδόσεις. Ακόμη, βρέθηκε να απολαμβάνει χαμηλά επιτόκια δανεισμού κάτω από την σκέπη της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, αποκτώντας χαρακτηριστικά και προνόμια περισσότερο προηγμένων χωρών, δίχως να τα έχει αποκτήσει με το «σπαθί» της. Στην πραγματικότητα «πήδηξε» διάφορα στάδια. Έτσι, αυτά τα κεφάλαια εισερχόμενα στην Ελλάδα, αντί να διοχετευθούν κι να επενδυθούν σε παραγωγικούς και στρατηγικούς τομείς, κατέληξαν να καταναλώνονται. Το γεγονός αυτό ενισχύθηκε από την αδυναμία του ευρωπαϊκού συμβουλίου να εφαρμόσει αυστηρώς το «σύμφωνο σταθερότητας κι ανάπτυξης» με την επιβολή κυρώσεων και συνεπώς να αδυνατεί να διατηρεί τους κύκλους των οικονομιών των μελών της ευρωζώνης εναρμονισμένους, περίπτωση δηλαδή «νηθικής ζημίας».

Σε επίπεδο μικροοικονομικό βλέπουμε επίσης περιπτώσεις «νηθικής ζημίας» και «δυσμενούς επιλογής». Εδώ εύκολα θα μπορούσε κανείς να προβάλλει ως παράδειγμα αυτό των δημοσίων υπαλλήλων, αλλά εμείς θα επιχειρήσουμε να εμφανίσουμε ένα άλλο που κατά την κυβέρνηση της χώρας μας θα μπορούσε να αποτελέσει ένα αρκετά σημαντικό αναπτυξιακό όχημα.

Το ελαιόλαδο αποτελεί εθνικό «καμάρι» με την Ελλάδα να είναι η τρίτη μεγαλύτερη παραγωγός χώρα παγκοσμίως, μετά την Ισπανία και την Ιταλία, αλλά και με την υψηλότερη κατά κεφαλήν κατανάλωση. Το 2012 υπήρξε για την Ελλάδα εξαιρετική χρονιά για το ελαιόλαδο, και θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως η μεγάλη ευκαιρία για την Ελλάδα να διεισδύσει με δικά της τυποποιημένα προϊόντα υψηλότερης προστιθέμενης αξίας στην παγκόσμια αγορά και να εδραιωθεί σε βάρος της ανταγωνίστριας Ισπανίας. Όμως, η Ελλάδα απώλεσε την ευκαιρία πουλώντας μεγάλες ποσότητες στην Ιταλία αλλά και την Ισπανία χύμα, προϊόν που έπειτα αναμίχθηκε και διατέθηκε στην αγορά ως Ιταλικό και Ισπανικό. Μάλιστα υπήρξαν αρκετοί που υπερηφάνως ισχυρίστηκαν πως η χρονιά πήγε εξαιρετικά διότι αυξήθηκαν οι εξαγωγές ενώ στην πραγματικότητα η Ελλάδα στήριξε εμμέσως τη διατήρηση της Ισπανικής και Ιταλικής πρωτοκαθεδρίας.

Αυτό το παράδειγμα μας δείχνει ξεκάθαρα την αδυναμία της χώρας μας να χαράξει μια συγκεκριμένη οικονομική πολιτική όλα τα προηγούμενα έτη αλλά και να εκμεταλλευτεί ευνοϊκές συγκυρίες, ακόμη και σε έναν κλάδο όπου παραδοσιακά έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα.

Συμπερασματικά, πιστεύουμε πως εάν δεν υπάρχει οικονομική στρατηγική, δηλαδή το κατάλληλο πλαίσιο ώστε να μπορούν να κυκλοφορήσουν τα κεφάλαια παραγωγικά, πάντα θα οδηγούμαστε σε καταστάσεις «νηθικής ζημίας» και «δυσμενούς επιλογής». Η συγκεκριμένη και στοχευμένη στρατηγική είναι αυτή που σε μεγάλο βαθμό θα καθορίσει τους κανόνες του παιχνιδιού. Εφόσον οι κανόνες είναι εύρυθμοι και δίκαιοι, τότε και οι παίκτες θα παίζουν σωστά.

Προφίλ

Ο Ελληνικός Σύλλογος Αποφοίτων του London School of Economics and Political Science ιδρύθηκε το 1992 με σκοπό να αποτελέσει το σημείο συγκέντρωσης και τη φωνή των αποφοίτων του ιστορικού Πανεπιστημίου στην Ελλάδα.

Σήμερα, αποτελεί έναν από τους πιο ενεργούς Συλλόγους αποφοίτων ξένων πανεπιστημίων, έχοντας υψηλό αριθμό εγγεγραμμένων και ενεργών μελών, καθώς και έντονη δραστηριότητα στη διοργάνωση συνεδρίων και κοινωνικών εκδηλώσεων με τη συμμετοχή σημαντικών προσωπικοτήτων του πολιτικού, επιχειρηματικού και ακαδημαϊκού χώρου στην Ελλάδα και διεθνώς.

Το Δ.Σ. του Συλλόγου για τη διετία 2014-2016 απαρτίζεται από τους κ.κ.:

Μαρία Ξυτάκη	Πρόεδρο
Αθηνά Μαρκομιχελάκη	Αντιπρόεδρο
Γιάννη Τζώρτζη	Γενικό Γραμματέα
Αλέξανδρο Καρανδρέα-Καρύδη	Ταμία
Αθανάσιο Ζώνη	Μέλος
Ναταλία Πετρίδη	Μέλος
Γιάννη Φελούκα	Μέλος

info@lsealumni.gr
www.lsealumni.gr

Σημείωση:

Η Πνευματική Ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς την τήρηση διατυπώσεων και χωρίς την ανάγκη ρήτρας απαγορευτικής των προσβολών της. Επισημαίνεται πάντως ότι σύμφωνα με το ν. 2121/1993 (όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει) και τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (που έχει κυρωθεί με το ν. 100/1975) απαγορεύεται η αναδημοσίευση και γενικά η αναπαραγωγή του παρόντος συλλογικού έργου, η αποθήκευσή του σε βάση δεδομένων, η αναμετάδοσή του σε ηλεκτρονική, μηχανική ή οποιαδήποτε άλλη μορφή, η φωτοανατύπωσή του με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση, καθώς και κάθε άλλη διασκευή ή μετατροπή, που θα προορίζεται να εξυπηρετήσει αμιγώς εμπορικούς σκοπούς, χωρίς την έγγραφη άδεια των δημιουργών του, των οποίων οι απόψεις είναι αυστηρά προσωπικές και δεν απηχούν απαραίτητα τις θέσεις του Ελληνικού Συλλόγου Αποφοίτων του London School of Economics and Political Science.

THE HELLENIC ALUMNI ASSOCIATION
OF THE LONDON SCHOOL OF ECONOMICS
AND POLITICAL SCIENCE ■

www.lsealumni.gr

Ομάδες Σκέψης Β΄ Κύκλος 2014